SAMENGESTELD DOOR MARIANNE LENKHOFF

DE DSM-5 VOORBIJ

Os, J. van (2014). **De DSM-5 voorbij! Persoonlijke diagnostiek in een nieuwe GGZ.** Leusden: Diagnosis Uitgevers (224 pp, €30)

Prof. Dr. Jim van Os is één van de meest vooraanstaande psychiaters van Nederland met een enorme staat van dienst. Hij heeft nu een kritisch boek geschreven over de DSM-5 en de ggz. De DSM was oorspronkelijk bedoeld om de internationale spraakverwarring tussen psychiaters onderling te slechten en eenduidigheid te brengen in de diagnostiek. Sinds de DSM-3 worden de diagnoses algoritmisch bepaald. Dit wil zeggen dat een psychiater een lijstje met symptomen voor zich heeft en afvinkt welke symptomen wel, en welke niet van toepassing zijn. Het algoritme bepaalt welke diagnose hij of zij hieruit destilleert. Van Os heeft fundamentele kritiek op deze kwantitatieve wijze van diagnostiek, omdat die geen recht doet aan de complexe realiteit en daarnaast geen werkelijk wetenschappelijke basis heeft. Hij gaat zelfs zo ver dat hij het huidige gebrek aan vertrouwen in de DSM-5 vergelijkt met de crisis in de psychiatrie in de jaren zestig en zeventig, toen de Freudiaanse school ten onder ging aan haar eigen religieuze gelijk. 'Het kerkgenootschap is nu niet meer de psychoanalyse, maar de reductionistische hersenwetenschap (..). De priester-hersenwetenschapper luistert nog steeds niet naar de patiënt, maar kijkt nu (..) naar hersenscans (..) en ziet een ziek brein.' (p. 19).
De huidige vorm van diagnostiek werkt labeling en stereotypering in de hand, aldus Van Os. Patiënten worden niet als individu behandeld maar vereenzelvigd met het hokje waarin men is geplaatst. De nadruk op hersenwetenschap in de psychiatrie is voornamelijk gebaseerd op de wow-factor van technologisch onderzoek. Dat de patiënt in eerste instantie een individu is met een eigen verhaal in plaats van een verzameling hersencellen wordt door deze eenzijdige gerichtheid over het hoofd gezien.
Jim van Os levert zijn kritiek allesbehalve vanaf de zijlijn. Zes jaar lang is hij nauw betrokken geweest bij de totstandkoming van de DSM-5 en hij biedt ons een ontluisterend inkijkje. Het is een verhaal van achterkamertjes en politieke, persoonlijke en financiële belangen. Niet dat Van Os beweert dat we hier met een verdorven en corrupte club mensen te maken hebben. Nee, net zoals bij de zorgverzekeraars gaat het hier om bekwame en welwillende mensen die door tunnelvisie of al te grote belangen twijfelachtige keuzes maken.
Voor de privatisering van de zorg maakte ongeveer 3,5% van de Nederlanders gebruik van de ggz. Na de privatisering steeg dit percentage drastisch. Dit is niet zo gek aangezien rond de 20% van de bevolking in meer of mindere mate een psychische problematiek ervaart. Veel commerciële hulpverleners zijn hier op ingesprongen door zich op makkelijk te behandelen, maar goed betaalde diagnoses te richten. Om de zorgkosten terug te dringen hebben de zorgverzekeraars de DSM-5 aangewend om bepaalde diagnoses uit het pakket te halen of nauwelijks meer te vergoeden. Ook wordt de vrijheid van behandelaars steeds verder beknot. Hierdoor hebben we in Nederland momenteel de paradoxale situatie dat sommige psychische problemen overbehandeld worden terwijl er voor andere geen budget beschikbaar is. Wrang genoeg worden hierdoor juist die mensen getroffen die de zorg het hardste nodig hebben.

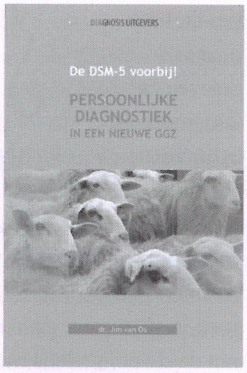

Van Os probeert in zijn boek de basis te leggen voor een nieuwe vorm van vragende diagnostiek. Deze kwalitatieve, persoonlijke diagnostiek is gebaseerd op vier vragen: Wat is er met je gebeurd? Wat is je kwetsbaarheid en je weerbaarheid? Waar wil je naartoe? Wat heb je daarvoor nodig?
Jim van Os schrijft daarover op het scherpst van de snede. Voor de goede orde biedt hij doekjes voor het bloeden aan, maar die zijn nauwelijks bestand tegen de mokerslagen waarmee hij heilige huisjes te lijf gaat. Voor iedere professional die te maken heeft met DSM-diagnoses is dit een belangwekkend boek. Het geeft nieuwe, verhelderende inzichten en spoort de lezer aan voorbij de hokjes te denken en te meten met een menselijke maat.

WERNER VAN DE VREDE, AMBULANT HULPVERLENER